[2020] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158

ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਮੁਹਿੰਮ

v.

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.

(2019 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 55)

ਅਗਸਤ 05, 2020

[ਐਸ.ਏ. ਬੋਬੜੇ, ਸੀਜੇਆਈ, ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਂਡੀ ਅਤੇ
ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ, ਜੇ.ਜੇ.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ:

ਆਰਟੀਕਲ 143 ਆਰ / ਡਬਲਯੂ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ V – ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ – ਸੰਵਿਧਾਨ (103ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ - ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (6) ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਆਰਟੀਕਲ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਨਵੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 10% ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ; ਇਹ *ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਕੇਸ ਆਦਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ - ਕਿਹਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ V ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਐਮ. ਨਾਗਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। v. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2006) 8
ਐਸਸੀਸੀ 212 : [2006] 7 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 336 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਆਰਟੀਕਲ 15 (6) ਅਤੇ 16 (6) [ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ (103ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ] - ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 10% ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ - ਕੀ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ - ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

*ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ। v. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1992) ਪੰਨਾ 3 ਐਸਸੀਸੀ 217 : [1992] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 454; ਅਸ਼ੋਕ
ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2008) 6 ਐਸਸੀਸੀ
158

1: [2008] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1; ਆਈ.ਆਰ. ਕੋਏਲੋ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਐਲ.ਆਰ. ਰਾਜ
ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ (2007) 2 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2007] 1 ਐਸਸੀਆਰ 706;
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। v. ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ।
(2018) 10 ਐਸਸੀਸੀ 396: [2018] 10 ਐਸਸੀਆਰ 663; ਐਮ. ਆਰ. ਬਾਲਾਜੀ
(ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ [1963] ਬੇਨਤੀ 1 ਐਸਸੀਆਰ 439;
ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (2012) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1 : [2012] 2 ਐਸਸੀਆਰ
715; ਵੇਂਇਸ (ਖਪਤਕਾਰ ਸੰਭਾਲ) ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (1996) 11 ਐਸਸੀਸੀ 740 : [1996] 4 ਬੇਨਤੀ
ਐਸਸੀਆਰ 647;
ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਕੇਸ਼ਵਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਸ਼੍ਰੀਪਦਗਲਵਰੂ ਵੀ. ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (1973) 4 ਐਸਸੀਸੀ 225 :
[1973] ਬੇਨਤੀ।
1 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[1992] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 454	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 3
[2008] 4 SCR 1	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 4
[2006] 7 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 336	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 7
[2007] 1 SCR 706	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 7
[2018] 10 SCR 663	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 7
[1963] ਬੇਨਤੀ 1 SCR 439	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 9
[2012] 2 SCR 715	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 11
[1996] 4 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 647	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 11
[1973] ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 11

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ.
2019 ਦਾ 55.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 798, 212, 341, 73, 72, 76, 69, 80, 122, 106, 95, 222,
133, 178, 182, 249, 146, 168, 162, 331, 343, 419, 427, 446, 493, 854, 596,
2019 ਦਾ 732, 2019 ਦਾ ਟੀਪੀ (ਸੀ) 357, 323, 539, 630, 341, 675.

ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਏ.ਜੀ., ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਸੌਮਿਆ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ,
ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਲਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ,
ਐੱਮ।ਨ। ਰਾਓ, ਐੱਸਆਰ। ਏਡੀਵੀਜ਼।, ਐੱਮਐੱਸ। ਦੀਪਾਲੀ ਦਿਵੇਦੀ, ਐੱਮਐੱਸ। ਸਿੱਧੀ ਪਾਦੀਆ, ਸੱਤਿਆ ਮਿੱਤਰਾ, ਸ਼ਾਦਾਂ ਫਰਾਸਤ,
ਐੱਮਐੱਸ। ਜਾਹਨਵੀ ਸਿੰਧੂ, ਐੱਮਐੱਸ। ਸ਼ਰੂਤੀ ਨਾਰਾਇਣ,

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੰਗੀਤਾ ਕੁਮਾਰ, ਦਿਨੇਸ਼ ਪੀ ਰਾਜਭਰ, ਅੰਜੂ। ਚੌਹਾਨ, ਪੀਕੇ ਜੈਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਏਕਾ, ਚੰਦ ਕਿਰਨ, ਕੇਕੇ ਐਲ ਗੌਤਮ, ਅਰੁੰਧਤੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਏਕੇ ਸੁਮਨ, ਪੀਐਸ ਨਰਵਾਲ, ਰਾਹੁਲ ਮੋਹੋਦ, ਸੰਜੀਵ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਆਕਾਸ਼ ਕਾਕੜੇ, ਸਵੇਤਾਬ ਕੁਮਾਰ, ਸੋਮਨਾਥ ਪਧਾਨ, ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਾਇਣ,
ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਐਸ., ਯੂਸਫ਼ ਨੂਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਯਾਦਵ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਰਾਏ ਅਬਰਾਹਿਮ, ਏ.ਐਨ. ਰੰਜਨ ਬਾਬੂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੀਨਾ ਰਾਏ,
ਰਾਜੂ, ਐਸਐਸ ਨਹਿਰਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਵਰਮਾ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਨਹਿਰਾ, ਆਰਕੇ ਗੁਪਤਾ, ਸੋਂਥਿਲ ਜਗਦੀਸਨ, ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਕਾਨੇ, ਗਾਇਤਰੀ ਵਰਮਾ, ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਮੱਲ੍ਹਣ, ਸੁਰਿਤੀ ਚੌਧਰੀ, ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਕੰਵਰ, ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਪਾਲੋ, ਗੌਤਮ ਦਾਸ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਏ.
ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਕੇਐਲਡੀਐਸ ਵਿਨੋਬਾਰ, ਦਾਮੋਦਰ ਸੋਲੰਕੀ, ਐਮਐਸ ਮੰਜੂ ਜੇਤਲੀ, ਨਿਰਮਲ ਕੁਮਾਰ ਅੰਬਾਸਥਾ, ਨਮਿਤ ਸਕਸੈਨਾ, ਪੰਸ਼ੁਲ ਚੰਦਰ, ਐਮ ਵਿਜੇ ਭਾਸਕਰ, ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਆਰਐਸਐਮ ਕਲਕੀ, ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ,
ਡੀ. ਮਹੇਸ਼ ਬਾਬੂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਚਿੱਤਰਾ ਹਰੰਗਖੌਲ, ਟੀ.ਵੀ. ਭਾਸਕਰ ਰੈਡੀ, ਵੰਗਾਲਾ ਈਸ਼ਵਰਈਆ, ਗਣੇਸ਼ਨ ਸਾਥੀਆਂ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ, ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ
ਪੀ.ਐਸ., ਫੈਜ਼ਲ ਐਮ. ਅਬੂਬੇਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਥੇਨਪੁਰਕਲ, ਰੀਪਕ ਕਾਂਸਲ, ਪ੍ਰਤਿਲਕ ਬੰਬਾਰਡੇ, ਜਿਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸ਼ਾਹ, ਯਦੁਨੰਦਨ
ਬਾਂਸਲ, ਸੁਮਨ ਸ਼ੇਖਰ ਝਾਅ, ਡਾ. ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗਰਗ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਲਿੰਦ ਪੀ ਸਿੰਘ, ਰਾਹੁਲ ਮੋਹੋਦ, ਰਾਜੂ ਸ਼ੰਕਰ, ਮਨੋਜ ਸੋਨਕਰ, ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ, ਅਰਚਨਾ ਸਿੰਘ, ਐਮਐਸ ਐਮ ਵੇਨਮਾਨੀ, ਥਾਮਸ ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਸੈਫਰਨ, ਐਸ ਗੌਤਮਨ, ਹਾਰਿਸ ਬੀਰਨ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਲੀਮ, ਉਸਮਾਨ ਗਨੀ
ਏ . ਖਾਨ, ਰਾਧਾ ਸ਼ਿਆਮ ਜੇਨਾ, ਪੀ.ਏ. ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਏ. ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਸਫ, ਅਬਦੁਲ ਸ਼ੁਕੁਰ ਐਮ., ਕੇ.ਪੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਰੀਫ, ਸ਼ੇਖ ਮੌਲਾਲੀ ਬਾਸਾ, ਅਬਦੁਲ ਰਹੀਮਾਨ, ਸ਼ਰੀਫ ਕੇ.ਏ., ਐਮ.ਪੀ. ਅਬਦੁਲ ਲਹਿਫ, ਸਾਈਪਨ ਸ਼ੇਖ, ਅੰਸਾਰ ਉਲ ਹੱਕ, ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਅਲਾਉਦੀਨ, ਅੰਕੁਰ ਤਲਵਾੜ, ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਚਿਨਮਯੀ ਚੰਦਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ, ਆਰ.ਆਰ.
ਰਾਜੇਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕੁਟਿਆਰ, ਨਲਿਨ ਕੋਹਲੀ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਘੱਗਰ, ਕੈਲਾਸ ਬਾਜੀਰਾਓ ਏ., ਸ਼ੀਤਲ ਪਾਟਿਲ, ਯੋਗੇਸ਼ ਅਨੀਰਾਓ, ਮੂਲ ਸਿੰਘ, ਸਚਿਨ ਪਾਟੀਲ, ਵੀ.ਕੇ.
ਸਾਜੀ ਜਾਰਜ, ਅਭੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਦਿਵਿਆ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਰਾਮਕਾਂਤਰਾਓ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਅਨੂਪ ਕੰਡਾਰੀ, ਗੌਰਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਭਾਟੀਆ, ਓਹਵਾਲ ਮੋਹਨ, ਪ੍ਰਸਾਨਾ ਮੋਹਨ, ਸ਼ੋਭਿਤ ਤਿਵਾੜੀ, ਉਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਐਮਐਸ ਵਿਵਿਆ ਨਾਗਪਾਲ, ਪਰਸਨਨਾਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼ਵਿਕ ਤਿਵਾੜੀ, ਆਰ.ਸੀ.
ਕੋਹਲੀ , ਲਾਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਉਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਕਾਲੀਸਵਰਾਜ ਰਾਜ, ਐਮਐਸ ਰੋਮਸ਼ਾ ਰਾਜ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਦਿਕ ਟੀਏ, ਕੇਵੀ ਮੋਹਨ, ਕੇਵੀ ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਰਾਹੁਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਏਪੀ ਮਾਈ, ਏ ਸੇਲਵਿਨ ਰਾਜਾ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਘੱਗਰ, ਸੁਬੋਧ ਐਸ ਪਾਟਿਲ, ਐਮਐਸ ਦੀਆ ਕਪੂਰ, ਅਮਨ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਐਮਐਸ ਵੀਰਾ ਮਥੁਲ, ਐਮਐਸ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਰਜੁਨ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਭਿਸਟ ਵਿਕਰਮ
ਸਿੰਘ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਇਨ-ਪਰਸਨ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਟਰਵੇਨਰ-ਇਨ-ਪਰਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਓ ਆਰ ਡੀ ਈ ਆਰ

2019 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 55 ਆਦਿ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੈਚ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ (103ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਸੋਧ ਐਕਟ') ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (6), ਧਾਰਾ (5) ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 16 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (5) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ (6) ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ। ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਟੀਕਲ 15 (6) ਅਤੇ 16 (6) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ:

“15(6). ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਜੀ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਵਿਚਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ, -

ਧਾਰਾਵਾਂ (4) ਅਤੇ (5) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ; ਅਤੇ

ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਧਾਰਾਵਾਂ (4) ਅਤੇ (5) ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਿੱਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਧਾਰਾ 30 ਦੀ ਧਾਰਾ (1), ਜੋ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ
ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ।

ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 16 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ" ਅਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ
ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਚਕ।

16(6). ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ।
ਮੌਜੂਦਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ

ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 (6) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ
ਧਾਰਾਵਾਂ (4) ਅਤੇ (5) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 30 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿੱਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ।

ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 16 (6) ਰਾਜ ਸੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ' ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ
ਸੋਧਾਂ ਅਤਿ ਅੰਤਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਸੋਧਾਂ ਹਨ। v. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ
ਓ.ਆਰ.ਐਸ.[1]. ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਲਬਧ ਅਸਾਮੀਆਂ/ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨਿੱਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਉਹ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਯੋਗਤਾ।

ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅੰਡਰ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

---

[1] 1992 ਸਤੰਬਰ (3) ਐਸਸੀਸੀ 217

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਏ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜੋ
ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ
ਆਬਾਦੀ[ਸੋਧੋ] ਸਾਰੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ
ਬੀ
ਸਮਾਜ ਲਈ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ
ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਕੀਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਹਨ।
ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ।

ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ 1 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉੱਨਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ
ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ
ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ,
ਕਰੀਮੀ ਲੇਅਰ। ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ
ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਬਾਰੇ 08.09.1993 ਨੂੰ ਦਫਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਐਸਆਰ ਸਿਨਹੋ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਈ.ਬੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ
ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ। 02.07.2010 ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ,
ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ
ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬੀਪੀਐਲ (ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ) ਪਰਿਵਾਰ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸਯੋਗ
ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਈਬੀਸੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਹੋ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ
ਕਮਿਸ਼ਨ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ (124ਵੀਂ ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2019 ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 08.01.2019 ਅਤੇ 09.01.2019 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ
ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਉਕਤ ਸੋਧਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ
ਸੋਧਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ
ਸੋਧ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸੋਧ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਕਿ ਉਕਤ ਨਵਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਆਰਟੀਕਲ 15 (6) ਅਤੇ 16 (6) ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਸੌਟੀ ਪੱਥਰ ਹਨ
ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 15 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਾਰ; 15(2); 16 (1) ਅਤੇ 16 (2).

ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ
ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ।[2].

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿ ਆਰਥਿਕ
ਪਿਛੜਾਪਣ ਪਛੜੇ ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ 1 ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਰੀ
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਸਿਰਫ ਹੈ

[2] (2008) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1

ਧਾਰਾ 15 (4), 15 (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਏ
ਅਤੇ 16 (4) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 15 (6) 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 19 (6) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ; ਸ਼੍ਰੀ
ਐਮ.ਐਨ. ਰਾਓ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ; ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ; ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ ਕੇ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਤਹਿਤ 'ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਆਦਿ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ 2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 122 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ
ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੀ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਆਰਡਰ V 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ
ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ
ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ
ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ
(103ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ
ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ 'ਚੌੜਾਈ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣ' ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ
ਉਪਬੰਧਾਂ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ
ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਐਮ. ਨਾਗਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਵੀ. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ।[3], ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ

---

[3] (2006) 8 ਐਸਸੀਸੀ 212

ਸੰਵਿਧਾਨ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮ. ਨਾਗਰਾਜ 3 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਚੌੜਾਈ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣ' ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਲ.ਆਰ. ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਦੁਆਰਾ ਆਈ.ਆਰ. ਕੋਏਲੋ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਵੀ. ਲਕਸ਼ਮੀ, ਨਰਾਇਣ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ।[5], ਬੀ ਸੋਧਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ 'ਚੌੜਾਈ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਜੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧ ਐਕਟ
ਸੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਲਈ 50% ਕੋਟੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਵਨਹੇ 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਟੈਸਟ ਇਹ ਵਿਚਾਰਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ (ਏ) ਪਛਾਣ ਅਤੇ (ਬੀ) ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡੀ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ.ਐਨ. ਰਾਓ, 2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 95 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖ ਕੇ
ਇੰਦਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ
ਸਾਹਨੀ 1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਪਿਛੜਾਪਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਛੜੇਪਣ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਛੜਾਪਣ ਕਾਰਨ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਪਿਛੜੇਪਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਆਰਟੀਕਲ 15 (4) ਅਤੇ 16 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ
ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਂ
ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਂਹ।

2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 73 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕ�ि ਬੁਨਿਆਦੀ

[4] (2007) 2 ਐਸਸੀਸੀ 1

[5] (2018) 10 ਐਸਸੀਸੀ 396

ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਰਕ ਏ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਸੀਮਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਜੇ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 50% ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਐਮ.ਆਰ. ਬਾਲਾਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ। 5. ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਆਖਰਕਾਰ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ[1].
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ਕੋਡ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 50% ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ◌ਾ◌ੰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 182 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਸੋਧ ਐਕਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ - ਸ਼੍ਰੀ
ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ
ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਰਾਜ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਲਿਆਉਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ◌ਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਅਨਏਡਿਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ
ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ.[7] ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ। ਉਹ

---

[6] (1963) ਪੰਨਾ 1 439

[7] (2012) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1

ਏ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 50% ਨਿਯਮ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੋਇਸ (ਖਪਤਕਾਰ ਸੰਭਾਲ) ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ (ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ) ਐਕਟ, 1993 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਸੀ, ਐਸਸੀ ਅਤੇ ਐਸਟੀ ਲਈ 69% ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਧੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ 22.07.1996 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਕਾਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਜ਼ ਫਾਰ ਰਾਜਸਥਾਨ 7 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ ਪ੍ਰਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧ ਐਕਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨੀਂਹ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥੰਮ੍ਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਕੇਸ਼ਵਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ, ਸ਼੍ਰੀਪਦਗਲਵਰੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।[9].

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਕਤ ਸੋਧ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ

---

[8] (1996) 11 ਐਸਸੀਸੀ 740

[9] (1973) 4 ਐਸਸੀਸੀ 225

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਏ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ
ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲੱਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ V 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 145 (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ V, ਅਸੀਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 145 (3) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਨਿਯਮ 1 (1) ਦਾ ਆਦੇਸ਼ V
ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:

"145. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਆਦਿ - (1) ... ...

… … …
ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 143 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਹੋਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 132 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੱਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਏ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗਠਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, ਸੀ 2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ V ਨਿਯਮ 1 (1) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“1(1). ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਰੇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੋ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ, ਅਤੇ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜੱਜ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੋਧਾਂ ਨਵੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 10% ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡ ਇਕੱਲੇ ਪਿਛੜੇਪਣ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ਫੈਸਲਾ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ

50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਈਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਐਕਟ, 2009 ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਇਸ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਰਾਜ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ 10% ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇਵੇਗਾ।
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ/ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਆਰਥਿਕ ਮਾਪਦੰਡ[ਸੋਧੋ] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ◌ਾ◌ं ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਨਿਯਮ 1 (1) ਦੇ ਆਦੇਸ਼ V ਨਿਯਮ 1 (1) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸੋਧ ਐਕਟ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 'ਚੌੜਾਈ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣ' ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਲਿੰਗ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ
ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ 50% ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ

ਈ ਇੰਡੀਆ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 50% ਨਿਯਮ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ
ਸੈਕਸ਼ਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਧਾਰਾ 145 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ V ਨਿਯਮ 1(1) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ
ਕੋਰਟ ਆਫ ਰੂਲਜ਼, 2013.

ਟੀ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 341, 2019; 2019 ਦਾ 323; 2019 ਦਾ 357; 2019 ਦਾ 539; 2019 ਦਾ 630; ਅਤੇ 2019 ਦੇ

675

ਇਹ ਤਬਾਦਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 139ਏ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨਿਯਮ 1 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ
ਸੰਵਿਧਾਨ (103ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 55 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ, 'ਜਨਹਿਤ ਅਭਿਆਨ ਬਨਾਮ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 25.01.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਸੋਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ
ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਬਾਦਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਬਾਦਲੇ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ)|ਨੰਬਰ 1475/2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਆਰ.ਐਸ.
ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ'; ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 2099/2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਦੇਸੀਆ ਮੱਕਲ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਚੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਹੈ; ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 1629/ 2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਕਾਲੀ ਪੁਨਗੁੰਦਰਨ ਬਨਾਮ' ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਓ.ਆਰ.'; ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 3209/ 2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਏ.ਐਸ.ਏ. ਉਮਰ ਫਾਰੂਕ ਬਨਾਮ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 884/2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਤੇਲੰਗਾਨਾ' ਹੈ
ਸਟੇਟ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. v. ਭਾਰਤ ਸੰਘ

ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ; ਅਤੇ
ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 3220/2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਰਾਕੇਸ਼ ਧੁੰਧਰਾ ਬਨਾਮ' ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ◌ਾਂ ਨੂੰ 2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 55 ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ
ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ।

<u>ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ</u>

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੈਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ,
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੀ
ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਮਾਮਲੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬੇਦਾਅਵਾ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ATTESTED BY ME
Mrs. VAISHALI A. RAMADHAN
M.Sc. LL.B.
ADVOCATE & NOTARY PUBLIC (Govt. of India)
Uran, Navi Mumbai
Regd. No. 10519
Parties are Responsible for
Contents of Documen